

פרשת ויחי התשפ"ד

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית פרק מט פסוק א - כח (פרשת ויחי)

(א) ויקרא יעקב אל-בניו ויאמר האסףו ואגידה לכם את אשר-יקרא אתכם באחרית הימים: (ב) הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל-ישראל אביכם: (ג) ראובן בכרי אתה פחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז: (ד) פחו פלים אל-תומר כי עליה משפכי אביך אז תללם יצועי עליה: פ (ה) שמעון ולוי אחים פלי חמס מכרתיהם: (ו) בסדם אל-תבא נפשי בקהלם אל-תתד כבדי כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו-שור: (ז) ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אסלקם בייעקב ואפיצם בישראל: פ (ח) יהודה אתה יודיה אחיך ידך בערף אביך ישמתחו לך בני אביך: (ט) גור אריה יהודה מטרה בני עליה פרע רבץ פארגה וכלביא מי יקימו: (י) לא-יסור שבט מיהודה ומתקק מבין רגליו עד כייבא שילו ולו קנת עמים: (יא) אסרי לגפן עירו ולשרקה בני אתנו פכס ביין לבשו ובדם-ענבים <<סוטה>> סוהו: (יב) חקלילי עינים מינו ולכו-שנים מחלב: פ ... (כב) בן פרתי יוסף בן פרתי עלי-עין בנות צעקה עלי-שור: (כג) ומרהו ורבו וישטמהו בעלי חצים: (כד) ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי נגיו מיד אביר יעקב משם רעה אבו ישראל: (כה) מאל אביה ויעזרך ואת שדל ויברכך ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תמת ברכת שקים ורחם: (כו) ברכת אביך גברו על-ברכת הווי עד-תמות גבעת עולם תהיין לראש יוסף ולקדקד גזיר אהיו: פ (כז) בנימין זאב יטרף בפקר יאכל עד ולערב יסלק שגל: (כח) פל-אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר-דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אתם:

2. תרגום אונקלוס בראשית פרק מט (פרשת ויחי)

(ג) ראובן בוכרי את חילי וריש תוקפי לך הנה חזי למסב תלתא חולקין בכירותא פהונתא ומלכותא.
(ד) על דאזלת לקביל אפך הא כמא ברם לא אהניתא חולק יתיר לא תסב ארי סליקתא בית משפכי אבוך בכין אחילתא לשינוי ברי סליקתא.

3. רש"י בראשית פרק מט פסוק ג (פרשת ויחי)

יתר שאת - ראוי היית להיות יתר על אחיך בכהונה, לשון נשיאות כפים:
ויתר עז - במלכות, כמו (ש"א ב י) ויתן עז למלכו. ומי גרם לך להפסיד כל אלה:

4. דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק מט פסוק ג (פרשת ויחי)

ראובן בכורי אתה. וראוי היית ליטול פי שנים בבכורה וגם הכהונה היתה ראויה להיות לך לפי שהעבודה בבכורות וגם המלכות כי המלכות ראוי לבכור כדאמר ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור ולא זכית להיות הבכורה לך ונתנה ליוסף והכהונה ללוי והמלכות ליהודה הה"ד ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו ליוסף ומי גרם לך זה לפי שפחזת כמים כקיתון הנשפך ולא הותר לך כלום רק המנין שמתחיל לעולם מראובן ...

5. דברים פרק לג פסוק ו - יז (פרשת וזאת הברכה)

(ו) יתי ראובן ואל-ימת ויתי מתיו מספר: (ז) וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל-עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהנה: (ח) וללוי אמר תמיה ואריה לאיש חסידיך אשר נסיתו במסה תריבהו על-מי מריבה: (ט) האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת-אחיו לא הכיר ואת-בניו לא ידע כי שמרו אמרתם ובריתם ונצרו: (י) יורו משפטיה ליעקב ותורתם לישראל ושימו קטורה באפה וכליל על-מזבחה: (יא) ברה ה' חילו ופעל ידיו תרצה מחץ מתגים קמיו ומשנאיו מן-יקומו: ס (יב) לבנימן אמר ידיו ה' ישפן לבטח עליו חפף עליו פל-היום ובין כתפיו שכן: (יג) וליוסף אמר מברכת ה' ארצו ממגד שמים מטל ומתהום רבצת תחת: (יד) וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים: (טו) ומראש הררי-קדם וממגד גבעות

עולם: (טז) וממגד ארץ ומלאה ורצון שכני סגה תבואתה לראש יוסף ולקדקד גזיר אהיו: (יז) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגח יחזו אפסי-ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה:
6. בראשית פרק מח פסוק ג - כב (פרשת ויחי)

(א) ויאמר יעקב אל-יוסף אל שדי נראה-אלי בלוי בארץ כנען ויברך אתי: (ד) ויאמר אלי הנני מפרך והרבית והמתיה לקהל עמים ונתתי את-הארץ הנאת לזרעך אחריך אחנת עולם: (ה) ועתה שני-בניך הנולדים לי בארץ מצרים עדי-באי אליך מצרימה ליהם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו-לי: (ו) ומולדתך אשר-הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם: (ז) ואניו בכאי מפזן ממה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת-ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לתם: (ח) ונרא ישראל את-בני יוסף ויאמר מי-אלה: (ט) ויאמר יוסף אל-אביו בני הם אשר-גמולי אליהם בגוה ויאמר קחם-גא אלי ואברכם: (י) ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם: (יא) ויאמר ישראל אל-יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את-זרעך: (יב) ויוצא יוסף אתם מעם ברניו וישתחו לאפיו ארצה: (יג) ויחך יוסף את-שניהם את-אפרים כימינו משמאל ישראל ואת-מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אליו: (יד) וישלח ישראל את-ימינו וישת על-ראש אפרים והוא הצעיר ואת-שמאלו על-ראש מנשה שפל את-ידיו כי מנשה הבכור: (טו) ויברך את-יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברכם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עדי-היום הנה: (טז) המלאך הגאל אתי מכל-רע יברך את-הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברכם ויצחק וידעו לרב בקרב הארץ: (יז) ונרא יוסף פי-ישית אביו ויד-ימינו על-ראש אפרים ויד-שמאלו על-ראש מנשה: (יח) ויאמר יוסף אל-אביו לא-כן אבי פי-נה הבכר שים מינו על-ראשו: (יט) וימאן אביו ויאמר בנני ידעתי גם-הוא יהיה-לעם וגם-הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא-הגוים: (כ) ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה וישם את-אפרים לפני מנשה: (כא) ויאמר ישראל אל-יוסף הנה אנכי מת והנה אלהים עמכם והשיב אתכם אל-ארץ אבותיכם: (כב) ואני נתתי לך שכם אחד על-אחיה אשר לקחתי מיד האמרי בסרפי ובקשתי: פ

7. בראשית פרק כז (פרשת תולדות)

(א) ויהי פי-זקן ויצחק נתקני עיניו מראת ויקרא את-עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני: (ב) ויאמר הנה-גא זקנתי לא ידעתי יום מותי: (ג) ועתה שא-גא כל-יך תליך וקשתה וצא השדה וצודה לי ציד: (ד) ועשה-לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרים אמות: (ה) ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום-גא שבה ואכלה מצידו בעבור תברכני נפשי:

8. בראשית פרק מא (פרשת מקץ)

(מב) ויסר פרעה את-טבעתו מעל ידו ויתן אתה על-יד יוסף וילבש אתו בגדי-שש וישם רבד הזקב על-צוארו: (מג) וירכב אתו במרכבת המשנה אשר-לו ויקראו לפניו אברך ונתון אתו על פל-ארץ מצרים: (מא) ויקרא יוסף את-שם הבכור מנשה כפי-נשני אלהים את-פל-עמלי ואת פל-בית אבי: (מב) ואת שם השני קרא אפרים כפי-הפרני אלהים בארץ עני:

9. בראשית פרק ל פסוק כב - כד (פרשת ויצא)

(כב) ויזכר אלהים את-רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את-רחמה: (כג) ונתהר ותלד בן ונתהר אסף אלהים את-חורפתי: (כד) ונתקרא את-שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר:

10. בראשית פרק לה פסוק טז - יט (פרשת וישלח)

(טז) וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי-עוֹד כְּבֵרֶת-הָאָרֶץ לְבֹא אֶפְרָתָה וּתְלִד רָחֵל וּתְקַשׁ בְּלִדְתָּהּ: (יז) וַיְהִי בְהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וּתְאָמַר לָהּ הַמְּלִלְדָת אֶל-תִּירְאֵי פִי-גַם-יָגֵה לָךְ בֶּן: (יח) וַיְהִי בְצֵאת נִפְשָׁהּ כִּי מָתָה וּתְקַרָא שְׁמוֹ בֶּן-אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא-לּוֹ בְנֵי-מִיּוֹן: (יט) וּתְמַת רָחֵל וּתְקַבֵּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הִוא בֵּית לָחֶם:

11. בראשית פרק מח

(יד) וַיִּשְׁלַח שְׁרָאֵל אֶת-יָמִינוֹ וַיִּשֶׁת עַל-רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהִוא הַצֶּעִיר...

12. רש"י בראשית פרק מט פסוק יא (פרשת ויחי)

(יא) אסרי לגפן עירה - נתנבא על ארץ יהודה שתהא מושכת יין כמעין, איש יהודה יאסור לגפן עיר אחד ויטעננו מגפן אחת, ומשורק אחד בן אתון אחד: שרקה - זמורה ארוכה, קורייד"א בלע"ז [עריס]: כבס ביין - כל זה לשון רבוי יין:

סותה - לשון מין בגד הוא, ואין לו דמיון במקרא:

אסרי - כמו אוסר, דוגמתו (תהלים קיג ז) מקימי מעפר דל, (שם קכג א) היושבי בשמים, וכן בני אתונו כענין זה. ואונקלוס תרגם במלך המשיח. גפן הם ישראל, עירה זו ירושלים. שורקה אלו ישראל (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתך שורק:

בני אתונו - יבנון היכליה, לשון שער האיתון בספר יחזקאל (מ טו). ועוד תרגמו בפנים אחרים גפן אלו צדיקים. בני אתונו עבדי אורייתא באולפן, על שם (שופטים ה י) רוכבי אתונות צהורות. [כבס ביין יהא] ארגון טב לבושהי, דומה ליין, וצבעונין הוא לשון סותה שהאשה לובשתן ומסיתה בהן את הזכר ליתן עיניו בה. ואף רבותינו פירשו בתלמוד לשון הסתת שכרות במסכת כתובות (דף קיא ב) ועל היין, שמא תאמר אינו מרוה, תלמוד לומר סותה:

13. רשב"ם בראשית פרק מט פסוק יא (פרשת ויחי)

(יא) אסרי לגפן עירה - עיר בן אתונות צריך לקשור לגפן אחת להטעינו מרוב ענבים: ולשורקה בני אתונו - כפל לשון כדכת' בשלמה וישראל ויהודה רבים איש תחת גפנו ותחת תאנתו. כי משופע ביין היו:

כבס ביין לבושו - לאחר שבצרו הענבים ודורכין אותן בגיותות מתלכלכין בגדיהם בדריכת הינות, כדכת' מדוע אדום ללבושך ובגדיך כדורך בגת. וכת' שם וכל מלבושי אגאלתי. ואחר הדריכה שותים את היין. ולכך הוא אומר חכלילי עינים מיין. כדכת' למי חכלילות עינים למאחרים על היין:

סותה - לשון בגד:

14. רבינו בחיי בראשית פרק מט פסוק יא (פרשת ויחי)

ולפי דעת אונקלוס הכתוב מדבר על ישראל וירושלים, אסרי לגפן, אלו ישראל, עירה, זו ירושלים, ולשורקה, אלו ישראל, שנאמר: (ירמיה ב, כא) "ואנכי נטעתך שורק", בני אתונו, תרגומו: עמא יבנון היכליה, תרגם "בני" מלשון בנין, ותרגם "אתונו" מלשון: שער האיתון, שכתוב ביחזקאל (יחזקאל מ, טו) או ירמוז הכתוב למלך המשיח, וע"כ אמר "עירה" ואמר "בני אתונו", כענין שכתוב בו: (זכריה ט, ט) "ועל עיר בן אתונות".

15. גור אריה בראשית פרק מט פסוק יא (פרשת ויחי)

(יא) לשון רבוי יין. דאף על גב דלא כתיב 'מיין' כמו שכתב אחריו (פסוק יב) "ולבן שניים מחלב" דמשמע מרוב חלב (רש"י שם), אבל כאן כתיב "כבס ביין לבושו" ולא משתמע שיהיה מרוב יין, אפילו הכי פירושו דמשום רוב יין הוא:

ואונקלוס תרגם במלך המשיח וכו'. מפני שהוקשה לאונקלוס שאם בא להגיד לך הכתוב רבוי יין, זה כתב אחריו (פסוק יב) "חכלילי עינים מיין", ו"אוסרי לגפן עירו" למה לי, אלא איירי במלך המשיח. ומה שפירש רש"י דברי אונקלוס רוצה לומר ש"עירה" הוא ירושלים, קשיא לי דאין לומר שהוא

יאסור את ירושלים בישראל - כלומר "אוסרי לגפן" שיאסור לגפן עירה, ואין הענין כן, דלא שייך בירושלים "אוסרי", רק בבני אדם שהם יושבים שם יקרא "אוסרי", שהרי תרגם 'יסחר צדיקים לקרתיה', והרי יאסור לירושלם את ישראל, (ומכ"ש) שפירש רש"י שמפרש דברי אונקלוס - מאד מאד הוא רחוק. אבל דעת אונקלוס בענין אחר, כי ישראל נקראו 'עיר' כמשמעו, כי העיר מיוחד לתשמיש ולכל צרכי אדם, והעם למלך - כמו העיר לאדם, לפי שהאדם רוכב ומושל עליו. וזהו שאמרו (שבת קנב). 'דעל סוס - מלך', כי דומה הרוכב למלך מפני שהוא רוכב על הבהמה - כמו המלך שהוא רוכב על העם. וזהו שכתב "אוסרי לגפן עירה" רוצה לומר כי משיח יושב עיר שלו שהוא רוכב עליה - בירושלים. וה"גפן" הוא ירושלים, שהעיר הזאת מטע ה', וכן נקרא ירושלים "כרם", שנאמר (ישעיה ה, א) "כרם היה לידידי", וממשיל ירושלים לגפן הנטוע, שהגפן נטיעה נכבדת בארץ ומהוללת, כך ירושלים נטיעה נכבדת בארץ. והרי שייך על בית ואהל נטיעה, כמו שפירש רש"י בפרשת וירא אליו (לעיל כא, לג) "ויטע אשל בבאר שבע", "ויטע אהל אפדנו" (דניאל יא, מה). ולפיכך מדמה את ירושלים שנבנית בארץ - לנטיעה. ותרגם 'יבנון היכליה', מפני שאמר הכתוב אחריו "ולשורקה בני אתונו", ומפרש אונקלוס כי בית המקדש יקרא "שורקה" שהוא יותר גבוה וארוכה מן הגפן, ובית המקדש הוא "כמגדל דוד בנוי לתלפיות" (שיה"ש ד, ד) כמו השורקה הזאת. וכמו שקרא העם "עיר" למלך המשיח, כן יקראו הצדיקים "אתון", כי האתון משא שלו יותר ויותר, והם צדיקים עושים רצונו של מקום במצות, והחכמים שנושאים עול בתורה, כמו שקרא את יששכר "חמור גרם" (פסוק יד) לקבל עליו עול התורה. לכך אמר "ולשורקה בני אתונו", כלומר כמו שיאסור לקרתא דירושלים העם, כך יהיה מסחר צדיקא ועבדי דאורייתא סחור סחור לבית המקדש, וזה "ולשורקה בני אתונו", כי 'בני האתון' יקרא צדיקים במעשה וחכמים בתורה, לכך תרגם שניהם. ומפני שלא נזכר עדיין בית המקדש, ואיך אמר "ולשורקה בני אתונו" שיהיו הצדיקים ועבדי אורייתא סביב בית המקדש, אמר כי כך פירוש הכתוב - כי העם הנזכר יבנון ההיכל, ואחר כך "ולשורקה" דהוא ההיכל - יהיה סביביו הצדיקים ועבדי אורייתא באולפן, וזהו דעת אונקלוס, והוא פירוש נכון ומקובל מאונקלוס:

16. ר' נ"ה וויזל בראשית מ"ט:י"א

כבס ביין לבושו - פירש ראב"ע ז"ל מרוב היין יכבסו לבושיהם ביין תחת מים, והוא על דרך משל. כמו? יטפו ההרים עסיס" [עכ"ל]. אבל אין טוב לכבס ביין, ורק המים טובים. וכל שכן דם ענבים שאינן מלבנין אלא מאדימין.

17. תרגום אונקלוס בראשית פרק מט (פרשת ויחי)

(ח) יהודה את אודיתא וְלֹא בְהִיתָמָא בְּךָ יוֹדוֹן אַתְּךָ יְדָךְ תַּמְסַרְךָ עַל בְּעַלֵי דְכֶכֶךְ יַמְכְּרוּן סְנֵאָדָּךְ יְהוֹן מַחְזְרֵי קְדָל גְּדָמָךְ יְהוֹן מַקְדָּמִין לְמִשְׁאֵל בְּשִׁלְמָךְ בְּנֵי אַבוּךָ. (ט) שְׁלִטוֹן יְהִי בְּשִׁירוּיָא וּבְסוּפָא יַתְרַבָּא מְלָכָא מְדָבִית יְהוּדָה אַרִי מַדִּין קַטְלָא בְּרֵי נַפְשָׁךְ סְלִיקְתָּא יְנוּס יִשְׂרָי בַתְּקוּף פְּאַרְיָא וּכְלִיתָא וְלִית מְלָכוּ דְתוֹעֲזוּעֵינִיה. (י) לֹא יַעֲדֵי עֲבִיד שְׁוִלְטָן מְדָבִית יְהוּדָה וְסַפְרָא מְבַנֵי בְנוּהֵי עַד עֲלָמָא עַד דְּיִיתֵי מְשִׁיחָא דְדִילִיה הִיא מְלָכוּתָא וְלִיה יִשְׁתַּמְעוּן עַמְמֵיָא. (יא) יִסְחָר יִשְׂרָאֵל לְקַרְתִּיהָ עֲמָא יְבָנוּן הִיכְלִיהָ יְהוֹן צְדִיקָיָא סְחוֹר סְחוֹר לִיה וְעַבְדֵי אוֹרְיָתָא בְּאוּלְפָן עֲמִיה יְהִי אַרְגָּוֹן טָב לְבוּשִׁיהָ וּכְסוּתִיהָ מִיָּלָא מִיָּלָא צְבַע זְהוּרֵי וְצַבְעֵינִי. (יב) יִסְמְקוֹן טוּרוּהֵי בְּכַרְמוּהֵי יִטּוּפוּן נְעוּוּהֵי בְּחַמְרָא יַחְזְרֵן בְּקַעֲתִיהָ בְּעַבּוּר וּבְעַדְרֵי עֲנִיהָ.

(8) Yehudah, you confessed, and you were not ashamed. Your brothers will acknowledge you. Your hand will overpower your enemies. Your haters will be dispersed. They will turn the back of their necks to you. Your father's sons will greet you first. (9) He will be a ruler at the beginning, and at the end, a king will be anointed from the house of Yehudah. For from the judgment of death, my son, you removed yourself. He will rest and dwell in strength like a lion, and like an awesome lion. There is no kingdom that can make him tremble.

(10) The rod of the ruler will not depart from the house of Yehudah, nor a scribe from his children's children forever, until the **Moshiach** will come, for his is the kingship, and to him nations will listen.

(11) He will bring Israel from all around to his city, the nation who will build his Temple. The righteous will congregate around the **Moshiach**, and those who engage in Torah will study with him. **May his garments be of fine purple cloth, and his clothes of fine wool colored in scarlet and other colors.**

(12) His mountains will become red with his vineyards. His winepresses will be flowing with wine. His valleys will appear white from the abundance of grain and sheep.

18. English translation of Torah

(8) Yehuda, you, your brothers will **acknowledge**; your hand is at the nape of your enemies.

Your brothers will bow down to you.

(9) A lion's cub is Yehuda. From prey, my son, you have risen up. He crouched, lay down like a lion; like a lioness, who dares rouse him?

(10) The staff shall not depart from Yehuda, and the rod from between his legs, until he comes to **Shiloh**, and the **obedience** of peoples is his.

(11) He tethers his foal to the vine, and to the bough his donkey's colt. **He washes his garb in wine, and in the blood of grapes his robe.**

(12) His eyes are red from wine, his teeth, white from milk.

19. מדרש הגדול בראשית פרק מט פסוק יא (פרשת ויחי)

ד"א אסרי לגפן עירה. רמז למשכן שעשה משה במדבר שהוא מתכלת וארגמן והוא נישא ממקום למקום. ולשרקה בני אתנו. רמז למקדש שעשה שלמה שיש לו פתחים הרבה וכל פתח מהן נקרא שער האיתון. כבס ביין לבושו. זה מעשה בראשית. ובדם ענבים סותה. זה הוייא דאביי ורבא.

20. כתר יונתן בראשית פרק מט פסוק יא (פרשת ויחי)

מה נאה מלך המשיח שעתידי לקום משל בית יהודה רתם מותניו ויורד ועורך מערכי מלחמה בבעלי שונאיו והורג מלכים עם שלטונם ואין מלך ושליט שיקום לפניו מאדים הרים מדם הריגתם לבושיו יתגוללו בדם מדומה לסחיטת ענבים:

21. בראשית פרק לו פסוק ב - ג (פרשת וישב)

(ב) אלהו תלדות נעלב יוסף בן־שב־עֶשְׂרֵה שְׁנֵה הָיָה רָעָה אֶת־אֶחָיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בְלָחָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דְּבָרָם רָעָה אֶל־אֲבִיהֶם: (ג) וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בְּנָיו פִּי־בֶן־זִקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשֵׂה לוֹ כְּתֹנֶת פָּסִים:

22. ר' דוד צבי הופמן בראשית ל"ז:ג'

כתנת פסים – לפי השבעים, תרגום יונתן ומפרשים רבים פירושו מעיל מצוייר, צבעוני. אך לדעתנו מוטב לקבל את הדעות המובאות במדרש רבה: "שהיתה מגעת עד פס ידו". ואולי בא "פסים" ללמדנו שכתונת זו הגיעה עד לכרסלים, בעוד שכתונת רגילה הגיעה רק עד לברך, והיתה בלא שרוולים. במשנה בא "פיסת הרגל" לציון כף הרגל, ו"פיסת היד" לציון כף היד. לפי זה יהא פירושו של "כתנת פסים" שהגיעה עד לפס היד ועד לפס הרגל. בשמואל ב י"ג:י"ח בא ביטוי כזה כשם לבגדי בנות המלכים, והוא גם נקרא שם "מעיל".

23. שמואל ב פרק יג פסוק יח

וְעֲלִיָּהּ כְּתֹנֶת פָּסִים כִּי כֹן תִּלְבָּשֶׁן בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַכְּתוּלֹת מְעִילִים וַיֵּצֵא אוֹתָהּ מִשָּׂרְתוֹ הַחוּץ וַנַּעַל הַדָּלָת אַחֲרֶיהָ:

24. שמות פרק כח פסוק ב (פרשת תצוה)

וְעִשִּׂיתָ בְּגֵדֵי־קָדֹשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיִד לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת:

25. רמב"ן שמות פרק כח פסוק ב (פרשת תצוה)

לכבוד ולתפארת - שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמו שאמר הכתוב כחתן יכהן פאר (ישעיה סא י), כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, כדמותן ילבשו המלכים בזמן התורה, כמו שמצינו בכתנת ועשה לו כתנת פסים (בראשית לז ג), שפירושו מרוקמת כדמות פסים, והיא כתנת תשבץ כמו שפירשתי, והלבישו כבן מלכי קדם. וכן הדרך במעיל וכתנת, וכתוב ועליה כתנת פסים כי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים (ש"ב יג יח), ופירושו כי עליה כתנת פסים נראית ונגלית, כי המנהג ללבוש בנות המלך הבתולות מעילים שתתעלפנה בהן, ונמצא שכתנת הפסים עליה מלבוש עליון, ולכן אמר וכתנת הפסים אשר עליה קרעה:

והמצנפת ידועה גם היום למלכים ולשרים הגדולים, ולכן אמר הכתוב בנפול המלכות הסר המצנפת והרם העטרה (יחזקאל כא לא), וכן כתוב וצניף מלוכה (ישעיה סב ג), וכך יקראם הכתוב פארי המגבעות (להלן לט כח), וכתוב פארי פשתים יהיו על ראשם (יחזקאל מד יח), שהם פאר ושבח למכתירים בהם. והאפוד והחשן לבוש מלכות, כענין שכתוב והמניכא די דהבא על צוארך (דניאל ה טז). והציץ נזר המלכים הוא, וכתוב (תהלים קלב יח) יציץ נזרו. והם זהב וארגמן ותכלת, וכתוב (שם מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה, וכתוב (דניאל ה טז) ארגוונא תלבש והמניכא די דהבא על צוארך. והתכלת גם היום לא ירים איש את ידו ללבוש חוץ ממלך גוים, וכתוב (אסתר ח טו) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך בוץ וארגמן, והתכריך הוא המעיל שיעטף בו:

ועל דרך האמת, לכבוד ולתפארת, יאמר שיעשו בגדי קדש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם ולתפארת עזם, כדכתיב (תהלים פט יח) כי תפארת עזמו אתה. וכתוב (ישעיה סד י) בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו, וקדשנו הוא הכבוד ותפארתנו תפארת ישראל, ועוד נאמר (תהלים צו ו) עוז ותפארת במקדשו, וכן לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד (ישעיה ס יג), שיהיה מקום המקדש מפואר בתפארת, ומקום רגליו, שהוא מקום בית המקדש, מכובד בכבוד השם. וכן ובישראל יתפאר (שם מד כג), שיהיה מראה ומיחד בהם תפארתו, וכן אמר למטה גם בבגדי הבנים כלם לכבוד ולתפארת (להלן פסוק מ), ואמר בקרבנות יעלו על רצון מזבחי ובית תפארת אפאר (ישעיה ס ז). והנה המזבח רצונו, והכבוד בית תפארתו. והיו הבגדים צריכין עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכין כוונה, ולכן אמר ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה, שיבינו מה שיעשו. וכבר אמרו (יומא סט א) דמות דיוקנו מנצח לפני בבית מלחמתי:

26. ספר מגלה עמוקות על התורה - פרשת וישב

שמעתי אומרים נלכה דותינה שבקשו נכלי דתות להמית יוסף לפי דין דת תורתנו שהמורד במלכות בית דוד חייב מיתה לפי שהם כולם ישתחוו לו גם יהודה בכלל ז"ש לו המלוך תמלוך עלינו הלא אין המלכות שלך רק הוא מדת יסוד ז"ש אם משול תמשול בנו בו' מלא שהוא בהיפך אתוון שלום שלא יכלו דברו לשלום חסר ו' לפי שחשבו שפגם במדתו מאחר שלא הי' קיים במאמרו אינו נאמן בבריתו לכן וירד יהודה מאת אחיו הורידוהו מגדולתו לפי שבשבילו באה להם התקלה שחשבו בטעות שיוסף מורד באותו שעה במלכות בית דוד ועדיין לא באה המלוכה ליהודא רק מתחילה באה דרך שאלה לבנימין לכן נקרא מלך ראשון מן בנימין שאול לפי שהמלכות שאולה לו מתחילה ואח"כ באה ליהודה ממנו ז"ס שהקפיד יוסף להיות בנימין אצלו שהראה לכל אחיו שטעו הם בדין זה כי עדיין לא הגיע קירבו של יהודה למלוך בים המלכות דלעילא שהרי שם בנימין צעיר רודם ר"ד י"ם ואח"כ שרי יהודה רגמתם ז"ס כ"י ב"ן זקני"ם הו"א ל"ו בגי' שאול ועשה לו כתנת פסים ודרז"ל פסים שבשבילו נחלק י"ם העליון גם

ים התחתון הים ראה ארונו של יוסף שהוא סוד יסוד ואליו תשוב המלוכה כי היא ז"ס במסורה ויגער בו אביו (שם קמו) ויגער בים סוף שענין גערה זה גרמה גערת ים סוף ז"ס ירידת יוסף למצרים שהוא מצר י"ם העליון וירכב יוסף במרכבת המשנה שהוא סוד מצר העליון ויהודה השיב לקמן בי אדוני נתקיימה מלכות ויהי יהודה אצל יוסף כו'

27. ספר השל"ה הקדוש - פרשת וישב מקץ ויגש

\{י\} זהו סוד 'ולאביו שלח' וגו' (בראשית מה, כג), ואמרו רבותינו ז"ל (מגילה טז ב) **שְׁלַח לוּ יִינוּ יִשְׁרָאֵל** שְׁדַעַת זְקָנִים נוֹחָה הִימָנוּ. דַּע, כִּי יֵשׁ שְׁנֵי מִיָּנֵי יִינוּת, אֶחָד, יִינוּ הַמְשַׁמֵּר שֶׁהוּא סוּד עוֹלָם הַבָּא, הוּא מַעַל גַּבֵּי שָׁמַיִת יְמֵי בְּרֵאשִׁית שֶׁהוּא בְּבִינָה בְּסוּד הַדַּעַת, וּמִזֶּה הַיִּינוּ דַּעַת זְקָנִים נוֹחָה הִימָנוּ, מְנוּחָה לַחַיֵּי עוֹלָם הַבָּא, וְהוּא יִינוּ שְׁמַגִּיעַ בְּשִׁרְשׁוֹ עַד הַפֶּתַח הַנִּקְרָא עֵתִיק יוֹמִין עֵתִיקָא קַדִּישָׁא.

\{יא\} נִחְזָר לַעֲנִין, יַעֲקֹב וְיוֹסֵף הֵם אֶל"ף ד'א' **כְּתוּבֵי אֹר**, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּבָה שֶׁעָשָׂה יַעֲקֹב לְיוֹסֵף, סוּד **'כְּתוּבֵי פָסִים' (שם)**. כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁנָה בְּנוֹת הַמְּלָךְ, הֵם הַנְּשָׂמוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת שֶׁהֵם בְּנוֹת מְלָךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהַנְּשָׂמָה נִקְרָאת בַּת כַּמְבָּאָר בְּזֵהר פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים (ח"ב דף צ"ד ע"ב) בַּפְּסוּק (שְׁמוֹת כ"א, ז) 'כִּי יִמְכַר אִישׁ אֶת בֵּיתוֹ גֹּו'. וְהִנֵּה כְּשֶׁפָּא הַנְּחֻשׁ וְגָרַם שְׁנֹסְתֵלֵק 'א' מִן 'אָדָם', 'נִרְגָן מִפְּרִיד אֱלוֹהִי' (מְשָׁלֵי טז, כח), **נִשְׂאָר דָּם' מִן 'אָדָם'**, כִּי בָּאָה מִיתָה לְעוֹלָם וְנִשְׁפָּף הַדָּם. וְהֶאֱרַכְתִּי בְּדְרוּשׁ הַזֶּה בְּמָקוֹם אַחֵר (ח"א תוֹלְדוֹת אָדָם אוֹת רַמְד-רַסְט), כִּי בְּהִסְתַּלֵּק 'א' מִן 'אָדָם' נִסְתַּלֵּק 'א' ד'כְּתוּבֵי אֹר', וְנִעֲשֶׂה 'עוֹר' כְּעֵין עוֹר וּבִשְׂר, וּמִן 'אָדָם' נִשְׂאָר 'דָּם'. כֵּן גָּרַם חֲטָא הַשְּׁבָטִים בְּעֵינֵי יוֹסֵף שֶׁהִפְשִׁיטוּ מִמֶּנּוּ הַכְּתוּבָה, וְהַפְּרִידוּ אוֹתוֹ מִהַדְּבָקוֹת הַגְּדוֹל, בְּעֵינֵי הַצְּרוּת שֶׁגָּרְמוּ לוֹ, וְנִתְעוֹרַר 'דָּם' שְׁנִשְׂאָר מ'אָדָם' בְּהִסְתַּלֵּק הָאֶל"ף. זֶהוּ סוּד 'וַיִּטְבְּלוּ אֶת הַכְּתוּבָה בַּדָּם' (בְּרֵאשִׁית לז, לא). וְכֵן גָּרְמוּ שְׁנֹסְתֵלֵק הַדְּבָקוֹת מִיַּעֲקֹב אֲבִינוּ כֹּל זְמַן שֶׁהָיָה מִתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ, שֶׁלֹּא שָׂרְתָה עָלָיו הַשְּׂכִינָה עַד שְׁנוֹדַע לוֹ כִּי יוֹסֵף הוּא חַי, וְאִז 'וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם' (שם מה, כז), וְתִרְגַּם אֲנָקְלוּס וְשָׂרְת רוּחַ קַדְשָׁא עַל יַעֲקֹב אַבְוֵהוּן. וּמִסְתַּמָּא כְּשֶׁפָּסַק מִיַּעֲקֹב פָּסַק גַּם כֵּן מִיוֹסֵף, דְּיוֹסֵף הָיָה גַם כֵּן בְּצַעַר, דְּמִצְטַעַר בְּצַעַר אֲבִיו. וְעוֹד אִם רַבִּי לֹא שָׁנָה רַבִּי חַיָּא מְנָא לִיה (נדה סב ב; ועוד), כִּי יוֹסֵף הוּא מְשֻׁף יַעֲקֹב. עַל כֵּן אָמַר 'וַתְּחִי רוּחַ יַעֲקֹב' וְשָׂרְתָה עָלָיו הַשְּׂכִינָה וַיִּבֵד לְמִצְרַיִם, אִז 'וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף (את) מִרְפַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אֲבִיו' (בְּרֵאשִׁית מו, כט), וְרוּמְזוּ עַל סוּד הַמְּרַכְבָּה הַעֲלִיּוֹנָה שֶׁהוּא הַמְּשֻׁף מִרְפַּבְתּוֹ יִשְׂרָאֵל אֲבִיו, וְזֶהוּ מִרְפַּבְתּוֹ לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אֲבִיו, עַל כֵּן אָמַר 'וַיַּעַל' כִּי עָלָה הָיְתָה לוֹ, כִּי מִתְחַלֵּה 'לְעֶבֶד נִמְכַר יוֹסֵף' (תהלים קה, יז), וְכַכֵּר רַמְזוֹתֵי לְמַעְלָה (אוֹת ד) כִּי סוּד עֶבֶד הוּא מִטְטָרוֹן (זֵהר ח"א דף ככ"ו ע"ב), וְסוּד יוֹסֵף שֶׁהוּא סוּד הַבְּרִית סוּד הַזְּיוּג הַקְּדוּשׁ, הָאֲרִיף הַפְּרָדֵס בְּשַׁעַר אֲבִי"ע (שַׁעַר ט"ז) כִּי הַזְּיוּג בְּגָלוּת הוּא בְּמִטְטָרוֹן, וּבְגָאוּלָה הוּא לְמַעְלָה בְּאֲצִילוֹת. וְהִנֵּה יוֹסֵף נִעֲשֶׂה מְלָךְ וְהָיָה רוֹכֵב בְּמִרְפַּבְתּוֹ הַמְּשֻׁנָה. וְהַעֲנִינוּ, כִּי שָׂר מִצְרַיִם הוּא הַשָּׂר הַגְּדוֹל שֶׁכָּבֵל הַשְּׂבָעִים שָׂרִים, וּמִרְפַּבְתּוֹ הוּא הַמְּשֻׁנָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (כתובות קיב א; סוטה לד ב) אֶרֶץ מִצְרַיִם שָׁנָה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא חֶלֶק ה', נִמְצָא שָׂר שֶׁל מִצְרַיִם הוּא שָׂרֵי לְמִרְפַּבְתּוֹ כְּדַבְעִינָן לְמִימַר לְקַמָּן (אוֹת כז). וְאִז כְּשֶׁיִּצְאָ יוֹסֵף מִבְּחִינַת עֶבֶד לְהִיְתוֹ רוֹכֵב עַל מִרְפַּבְתּוֹ הַמְּשֻׁנָה, עָלָה יוֹסֵף לְמַעְלָה גְּדוּלָה. מְכַל מְקוֹם לֹא עָלָה לְמַעְלָה הַגְּדוּלָה לְהִיְתוֹ מִרְפַּבְתּוֹ לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁשָׂרְתָה הַשְּׂכִינָה עַל יַעֲקֹב, וְ'אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף' (בְּרֵאשִׁית לז, ב), וְאִז נִתְיַחֲדוּ הַכְּרוּבִים 'כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת' (מְלָכִים א ז, לו), וְחַבּוּר הָאִישׁ עִם הַלְּוִיָּה שֶׁלוֹ הוּא עַל יְדֵי בְּרִית מִילָה שֶׁהוּא יְסוּד. וְאִף שֶׁהָיוּ בְּמִצְרַיִם מְכַל מְקוֹם לֹא הָיָה נִכְרַ הַגְּלוּת בְּעַת מְלָךְ יוֹסֵף עַד 'וַיָּמָת יוֹסֵף' וגו' (שְׁמוֹת א, ו), וַיִּקַּם מְלָךְ חֲדָשׁ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף' (שם שם, ח). הָרִי מְבָאָר סוּד אֶחָד שֶׁל יַעֲקֹב וְסוּד אֶחָד שֶׁל יוֹסֵף, כִּי י"ב שְׂבָטִים נִקְשְׂרוּ בָּהֶם, וְהֵם בְּסוּד אֶל"ף:

\{כג\} וְעַתָּה אֲבָאָר מַעַלְת קַדְשָׁת בְּנִימִין. דַּע כִּי הָיָה לְבַנְיָמִין קַדְשָׁה בְּיַתֵּר שְׂאֵת מְלִשְׂאָר אַחִיו, כִּי כֹּל שְׂאָר אַחִיו הִשְׁתַּחֲוּוּ לַעֲשׂוֹ שֶׁהוּא סְטָרָא דְשְׂמָאֵלָא מְאֵל אַחֵר, וּבְנִימִין עֲדִין לֹא נוֹלַד לֹא יְכַרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוּוּ. וּמֵה שֶׁהִשְׁתַּחֲוּוּ יַעֲקֹב אִין לְהַקְשׁוֹת, כִּי פִרְשׁ הַזֵּהר (ח"א דף קע"א ע"ב) בַּפְּסוּק (בְּרֵאשִׁית לג, ג) וְהוּא

עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים, וזה לשונו: וכי יעקב [דאיהו] שלימא זהא משתחוה לעשו הרשע דאיהו בסטרא דאל אחר, ומאן דסגיד ליה סגיד לאל אחר. ותרצו שם, 'והוא' שהוא השכינה 'עבר לפניהם', 'וישתחו ארצה שבע פעמים' לשכינה ההולכת לפניו (עכ"ד בשינוי לשון). וזה ההתנצלות הוא דוקא ליעקב, אבל אחד עשר כוכבים, דהינו שאר השבטים, השתחוו לעשו. ובכפים אשר פרעו, גרמו 'ויגע בכף ירד יעקב', סמאל הרשע נגע שם מדה כנגד מדה, ירד מול ירד. כי בירד עשו היה חותם הנחש, כדמתרגמינן (שם כה, כז) נחש ירד, ופרש הציוני (פרשת תולדות, ד"ה ויצא הראשון) נחש ירד, שהיה חקוק בירד עשו צורת נחש, והארכתו בדרוש הזה פרשת תולדות יצחק (אות כב) עין שם. על כן מלכים מחלצו של בנימין יצאו, אשר להם תכרע כל ברד. כי כבר הקדמתי (אות יט) מלכי ישראל הקדושים הצדיקים הם מלכות שמים, ובנימין לא פרע לאל אחר זכה למלוכה. וזה הסוד רמז שמואל כאשר צוה לטבח והרם את השוק וישם לפני שאול (שמואל א ט, כד). והרב גלאנטי בספר קול בוכים האריך בזה בפסוק (איכה ד, יח) 'צדו צעדינו', וגם אני הארכתו בזה במקום אחר (ח"ב מסכת מגילה אות מג-נג). וזהו הרמז 'הלווא אם קטן אתה [בעיניך] ראש שבטי ישראל' וגו' (שמואל א טו, יז), כלומר, מסבת שהוא היה הקטן שבישראל נעשה ראש ומלך, כי אילו לא היה הקטן גם כן השתחוה לעשו, אבל מאחר שהיה הקטן ששבטים ובאותו פעם לא היה נולד, על כן היה נצול מהשתחוואה וזה גרם לו המלוכה:

\{כד\} ועל כן נצטנה להכרית זרע עמלק הבא מעשו, שבירד שלו חקוק הנחש. וכשחטא בזה, אז 'ניעל (עליו) נחש העמוני' (שם יא, א), שהוא מצד הנחש, וירד מטה מטה עד שהלך לקראת נחשים ושאל באוב, אז נהרג ושב המלוכה לבעליה. והוא דוד שהיה 'אדמוני וטוב ראי' (שם טז, יב), כי עשו הוא אדום הוא הנחש, ששאב כל זממת הנחש כדי שישאר יעקב נקי, 'כי לא נחש בייעקב' (במדבר כג, כג), והכניע את הנחש במה שנעשה הוא אדמוני מצד הקדשה, להכניע את עשו האדם הזה. ועשו היה אדמוני מצד הקלפה דם טמא, והוא מצד הקדשה, זהו 'אדמוני וטוב ראי'. ודוד בא מפרץ, ה'פורץ גדר ישכנו נחש' (קהלת י, ח), והוא עשה הרבה גדרים. ודוד היה תלמיד חכם מפלג הנזקם והנוטר פנחש לכבוד קונו יתברך, ועליו נאמר (ישעיה יד, כט) 'כי משרש נחש יצא צפע', וישי אבי דוד נקרא נחש, והפל מצד הקדשה להכניע הנחש הקדמוני. מפל מקום נבנה בית המקדש שהוא בית עולמים בחלקו של בנימין אשר לא פרע ולא השתחוה, ובבית המקדש היו י"ג השתחוואות (שקלים פ"ו מ"א) כמנזן 'אחד'. ואף בחרבן כשגלו לבבל, ומרדכי שהיה מזרע בנימין 'לא יכרע ולא ישתחוה' (אסתר ג, ב), על כן על ידי מרדכי שהיה אומן את אסתר, היה הסבה שבנה של אסתר שהוא פורש הפרסי בנה בית שני. הרי בית המקדש בחלקו של בנימין. אף כי המלכות לא נתקנה רק היה מלכות שאול, כלומר, בשאלה עד בוא דוד אשר לו משפט המלוכה. ובא הרמז בשם שמואל הנביא אשר משח את שאול בפד שמן ואת דוד בקרן, כאשר יתבאר לקמן (אות מו-מח). והנה דוד מלך ארבעים שנה, וכל זה מרמז בשם 'שמואל' שהוא אותיות 'שואל מ', ושואל רומז על המלך, ו'מ' רומז על מ' שנה שמלך דוד. ושמואל היה משבט לוי אשר לו כתר כהנה, ושמואל שקול כמשה ואהרן, כי היה לוי נקרא על שבט לוי, אבל היה גם כן צד כהנה, כי היה הגלגול של אהרן הפהן, אשר על כן פתיב (שמות ד, יד) 'הלא אהרן אחיך הלוי', כי שמואל הלוי הוא אהרן הפהן. ורז זה גלה האר"י ז"ל (שער הגלגולים הקדמה לג), והבאתי דבריו לעיל (פרשת תולדות אות ד):

\{כה\} הרי כתר מלכות וכתר כהנה יחדו ידבקו, וכלם בשביל כתר תורה. והוא יוסף כמו שכתבתי לעיל (אות יט) והוא העמוד שהעולם עומד עליו, כי העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (חגיגה יב ב), ויוסף הוא הצדיק. וסוד הענין, כי הצדיק הוא יסוד עולם, וכל השפעות וצנורות הספירות הפל הם ביסוד, ומיסוד הולך צנור אל המלכות כמבאר בפרדס בשער צנורות (שער ז). והמלכות הוא מנהיג העולמות מפתח הספירות בכח אין סוף המשפיעים בה, על כן נקרא מלכות עולם. ומי הוא העמוד שבו קיום העולם הזה שזכרתי שהוא המלכות, הוא עמוד הצדיק יסוד, כלומר, הצנור

שְׁהוּלָה מִיּוֹסֵף אֶל הַמַּלְכוּת. וּמִצַּד מֵדַת הַמַּלְכוּת כְּתוּר מַלְכוּת וּבֵיַת הַמַּקְדָּשׁ שֶׁהוּא הַיְכָל יְדוּ"ד שֶׁשֵּׁם כְּתוּר הַכְּהֵנָה, וְיוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט וְעַל יְדוּ תִקּוּן הָעֲנֻגִים. וּמִתְחִלָּה צָרִיף שְׁתַּדַּע, כִּי עֲנִין הַתִּקּוּן הוּא סוּר מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב. סוּר מֵרַע הִיא הַסֵּרַת זְהֻמַּת הַנְּחֹשׁ שֶׁבָא עַל חוּהָ וְהַטִּיל בָּהּ זְהֻמָּא (שְׁבַת קָמוּ א), וְהוּא מִתְפַּשֵּׁט מִדוֹר אֶל דוֹר, וְעַל כֵּן הַנּוֹלָדִים מִטְּפָה סְרוּחָה נּוֹלָדִים. וּבִהְסֵרַת הַזְהֻמָּא אִזּוּ קִבְּלַת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא וְעֵשָׂה טוֹב, וְהַתּוֹרָה הַפָּךְ הַזְהֻמָּא. וְעַל כֵּן אָמְרוּ (סוּכָה נב ב) אִם פָּגַע בָּךְ מִגּוֹל [זֶה] מִשְׁכַּחוּ לְבֵיַת הַמַּקְדָּשׁ. וְאִזּוּ תּוֹרַת ה' הִיא נִקְרְאֶת 'תּוֹרַת הָאָדָם', כִּי קְרִיאַת שֵׁם 'אָדָם' הוּא מִלְּשׁוֹן 'אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן' (יִשְׁעִיָּה יד, יד). וְהִיא צוֹדֵק בּוֹ שֵׁם אָדָם קָדָם שְׁחָטָא, וְיִשְׁלַם תִּקּוּן קְרִיאַת שֵׁם אָדָם בְּהַשְׁלַמַּת אָדָם דּוֹד מְשִׁיחַ. וְיִשְׂרָאֵל הֵם נִקְרְאִים אָדָם (יְבִמוֹת סא א). וְאָדָם וְחוּהָ שֶׁנֶּגְרָמוּ לְהִיּוֹת הַטְּפָה סְרוּחָה, וּמִכַּח הַחֲטָא ק"ל שְׁנָה הִיא אָדָם מוֹצִיא קְרִי וְנוֹלָדוֹ רֹחוֹת וְלִילִין (עִירוּבִין יח ב), הַצָּרִף הַצְּרוּף וְהַתִּקּוּן לְהִיּוֹת בְּמִצְרַיִם שֶׁתּוֹסוּר הַטְּמָאָה מִזְּרַע קָדֵשׁ, דְּהִינּוּ זָרַע יַעֲקֹב שֶׁהוּא מַעִין שְׁפָרִיָּה דְאָדָם (בְּבֵא מִצִּיעָא פד א) קָדָם שְׁחָטָא. וּמִחֲשֻׁבַּת טְפָה הַרְאֵשׁוֹנָה הִימָה עַל יוֹסֵף, כִּי סִבֵּר שֶׁהִיא רְחֵל, וְיוֹסֵף הוּא שׁוֹמֵר הַבְּרִית. עַל כֵּן עַל יְדוּ יִרְדּוּ לְמִצְרַיִם לְהַזְדַּכָּף וּלְהַצְטָרֵף, בְּמָקוֹם עֲרוֹת הָאֶרֶץ. כִּי הָאֶרֶץ הִיא פְדוּמוֹת אָדָם, יֵשׁ לָהּ רֹאשׁ וְעֵינַיִם וְיָדַיִם וְרַגְלַיִם גַּם עֲרוֹהָ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל (יִלְקוּט שְׁמַעוֹנִי ח"ב רמז תתקס"ז) נִקְרְאֶת רֹאשׁ דְּכֶתִיב (מִשְׁלִי ח, כו) 'רֹאשׁ עֲפָרוֹת תִּבְלֵ'. וְהָאֶרֶץ [הַגֵּה] רַחֲבַת יָדַיִם' (בְּרַאשִׁית לד, כא), 'טְבוּר הָאֶרֶץ' (יִחֻזְקָאֵל לח, יב), 'עֵינִי [כָּל] הָאֶרֶץ' (שְׁמוֹת י, טו), וְהַרְבֵּה כְּזֶה. וְהִיא כְּמוֹ גּוֹף הָאָדָם שֶׁהוּא גּוֹף אֶחָד, מְכַל מְקוֹם יֵשׁ חֲלוּקֵי מִדְּרָגוֹת בֵּין אֵיבָר לְאֵיבָר, כֹּן בְּהָאֶרֶץ. וְאֶרֶץ מִצְרַיִם שֶׁהִיא עֲרוֹת הָאֶרֶץ, עַל כֵּן 'זְרַמַּת סוּסִים זְרַמְתָּם' (יִחֻזְקָאֵל כג, כ) וְהֵם שְׁטוּפֵי זְמָה, עַל כֵּן בְּמָקוֹם עֲרוֹהָ שֵׁם תִּתְדַבֵּק וְתִשְׁלַף הַטְּמָאָה מִזְּרַע הַקָּדֵשׁ, וְדוֹקָא עַל יְדֵי יוֹסֵף בְּעַל בְּרִית קָדֵשׁ. וְאִזּוּ נִשְׁאָר יַעֲקֹב וְזָרַעוֹ קְדוֹשִׁים לָהּ, וְלֹא נִחַשׁ בְּהֵם בְּיוֹצְאֵי יִרְדּוּ יַעֲקֹב, רַק נִשְׁאָר רִשְׁם הַנְּחֹשׁ בְּעֵשׂוֹ וְזָרַעוֹ. עַל כֵּן סִפֵּר תּוֹלְדוֹת עֵשׂוֹ לְלִמְדָה שֶׁהִיוּ מִמְזוּרִים, כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי רִשְׁ"י (בְּרַאשִׁית לו, ב), כִּי הֵם חוֹתֵם הַנְּחֹשׁ טְפָה סְרוּחָה. וְלֹא רָצָה עֵשׂוֹ לֹא בְּגִלוֹת מִצְרַיִם וְלֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל 'וַיִּלְךָ (עֵשׂוֹ) [אֶל אֶרֶץ] מִפְּנֵי יַעֲקֹב אֲחִיו' (שֵׁם שֵׁם, ו) כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי רִשְׁ"י (שֵׁם שֵׁם, ז) עַל כֵּן נִשְׁאָר הַזְהֻמָּא אֲצִלוֹ. זֶהוּ שֶׁהַזְכִּיר תּוֹלְדוֹת עֵשׂוֹ. וְאַחַר כֵּן 'וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב' (שֵׁם לו, א), וְאַלְהָה תִּלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף' (שֵׁם שֵׁם, ב), גִּלְגּוּלָם עַל יְדֵי יוֹסֵף לְמִצְרַיִם כּוֹר הַבְּרִזָּל לְהַזְדַּכָּף, וְאַחַר יִזְכּוּ לְכַתֵּר תּוֹרָה:

\{כז\} נַחֲזוּר לְעֲנֻגֵינוּ. הַתִּקּוּן הִיא עַל יְדֵי יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם, כִּי הוּא זָרַע קָדֵשׁ, וְהוּא זִיו אֵיקוֹנִין שֶׁל יַעֲקֹב (שֵׁם פפ"ד ס"ח), שֶׁהוּא מִשְׁפָּרִיָּה דְאָדָם (בְּבֵא מִצִּיעָא פד א), שֶׁהוּא בְּצֵלֵם אֱלֹהִים וְלֹא טְפָה סְרוּחָה. וְלִבְשׁ כְּתוּבַת פְּסִים סוּד כְּתוּבַת אוֹר כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי לְעִיל (אוֹת יא). וְעַל כֵּן הוּא שְׁטוּבָה שֶׁל עֵשׂוֹ, כִּי הוּא הַפּוֹכוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ, עֵשׂוֹ הוּא הַנְּחֹשׁ שֶׁהַטִּיל זְהֻמָּא וְהוּא טְפָה סְרוּחָה, וְתוֹלְדוֹתָיו מִמְזוּרִים, וְיוֹסֵף בְּרִית קָדֵשׁ, שֶׁשֵּׁמֶר בְּרִית הַקָּדֵשׁ בְּמִצְרַיִם הַשְּׁטוּפִים זְמָה אֲשֶׁר 'זְרַמַּת סוּסִים זְרַמְתָּם' (יִחֻזְקָאֵל כג, כ), וְלֹא נִתְפַּתָּה מֵאֲשֶׁת פּוֹטִיפָרַע וְשִׁלַּט בִּיצְרוֹ. וּמֵאַחַר שֶׁמִּצְרַיִם הוּא עֲרוֹת הָאֶרֶץ, וְגַבֵּר עֲלֵיהֶם יוֹסֵף, עַל כֵּן זָכָה לְמִלְךָ שֵׁם. וְעֲנִין הַמְּלוּכָה שֶׁלּוֹ שֶׁשִׁלַּט עַל שָׂר מִצְרַיִם, שֶׁהָרִי רַכֵּב בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, וְהַמִּשְׁנָה לְמִרְכַּבָּה הוּא שָׂר מִצְרַיִם כְּמוֹ שְׁכַתְּבֵי לְעִיל (אוֹת יא). וְיוֹסֵף רַכֵּב בְּמִרְכַּבַּת הַמִּשְׁנָה, כִּי הַכְּנִיעוֹ תַחְתּוֹ. וְזֶה הִיא רִשְׁם שֶׁיִּשְׂרָאֵל אָף שֶׁהִיוּ עֲבָדִים לְפָרְעָה יִזְדַּכְּכוּ שֵׁם, וְאַחַר כֵּן עָלוּ יַעֲלוּ בְּאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִפּוֹת גְּפִלְאוֹת לְמִצְרַיִם, וְיִכְנִיעוּ אֶת שָׂר מִצְרַיִם, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמֵר (בְּמִדְבַר לג, ד) 'וּבִאֲלֵהֶם עֵשָׂה [ה'] שְׁפָטִים'. וְכֵן הִיא יוֹסֵף אֵב לְפָרְעָה, כְּלוֹמֵר, לְשָׂר שֶׁלּוֹ. וְיוֹסֵף הִיא רִשְׁם לְיִשְׂרָאֵל, וְלֹא יוֹסֵף אֲזִי חַס וְשְׁלוֹם עֲדִין אֲנַחְנוּ הֵינּוּ מִשְׁעַבְדִּים, וְיוֹסֵף פָּתַח זֶה הַפֶּתַח כִּי רַב גּוֹבְרִיָּה. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁלַח רְפוּאָה קָדָם לְמִכָּה, דְּהִינּוּ שִׁלַּח אֶת יוֹסֵף קָדָם הַשְּׁעֵבּוּד שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְלֹאֲחַר הַשְּׁעֵבּוּד יִצְאוּ בְּיַד רָמָה, וְאִזּוּ נִעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל לְעַם מִיחָד וּבְחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהֵם לְעַם עַד שֶׁהַצְּלִיחוּ לְמְלוּכָה. מִלְךָ בְּאֲמַת הוּא דּוֹד מְלִכְנוּ מִשְׁבָּט יְהוּדָה, וְאֵלּוֹ לֹא הַקְדִּים מְלוּכַת יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם לֹא הִיא מְעוֹלָם מְלוּכַת יְהוּדָה, כִּי לֹא הִיוּ יִשְׂרָאֵל לְעַם חַס וְשְׁלוֹם. וְכֵן לְעֲנִין קְדֻשַׁת הַמַּקְדָּשׁ, הַקְדָּם מִשְׁכַּן שִׁילָה בְּחֵלֶק יוֹסֵף לְבֵיַת עוֹלָמִים, וְאַף שְׁנֹתְרַב, מְכַל מְקוֹם פָּתַח יוֹסֵף צְנוּר הַקְדָּשָׁה וְאַחַר כֵּן נִשְׁאָר הַקְדָּשָׁה בְּבֵיַת עוֹלָמִים, כִּי יוֹסֵף

הוא הצנור, כי הוא העמוד שהעולם עומד עליו, בסוד המדה שלו צדיק יסוד עולם, שכל מיני שפע הולכים דרך צנור זה למלכות הגקרא עולם. ואף על פי שנסתלק אחר כך המלכות והמקדש ממנו. והוא קענן (ברכות יז ב) כל העולם נזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. והענין, כי רבי חנינא היה בדורו הצדיק הגדול עמוד אחד שהעולם עומד עליו. וזהו שאמרו 'בשביל חנינא, ובשביל פרושו לשון שביל וצנור:

28. ספר פתח האהל פרישת וישב רבי דוד

גם לו פי בן זקנים הוא לו שכל מעשה אבותיו הזקנים מעשהו וכו', ובכח זה כל יכול להכניע וללחוץ בלהבתו לבית עשו כקש וכו', גם זקנים למפר'ע נזקים דהינו שכל הנזקים שהיה אותו רשע צופה לצדיק יעקב וכו', זכותה דיוסף שהוא שטנו כנזכר וכו', הפכה כל הקלות לכרות וכו', וזהו בן זקנים בר חפים וכו', גם רמז בן זקנים הוא לו עם התבות והקלות בגימטריא א'ש להב'ה פידוע וכו', וילעמת זה ועשה לו כתנת פסים על דרך את בגדי עשו בנה התמדת וכו', גם ועשה אותיות עשו ה' דהינו הוא עשו וכו', גם ראשי תבות זקנים הוא לו גימטריא להב'ה וכנזכר לעיל וכו'

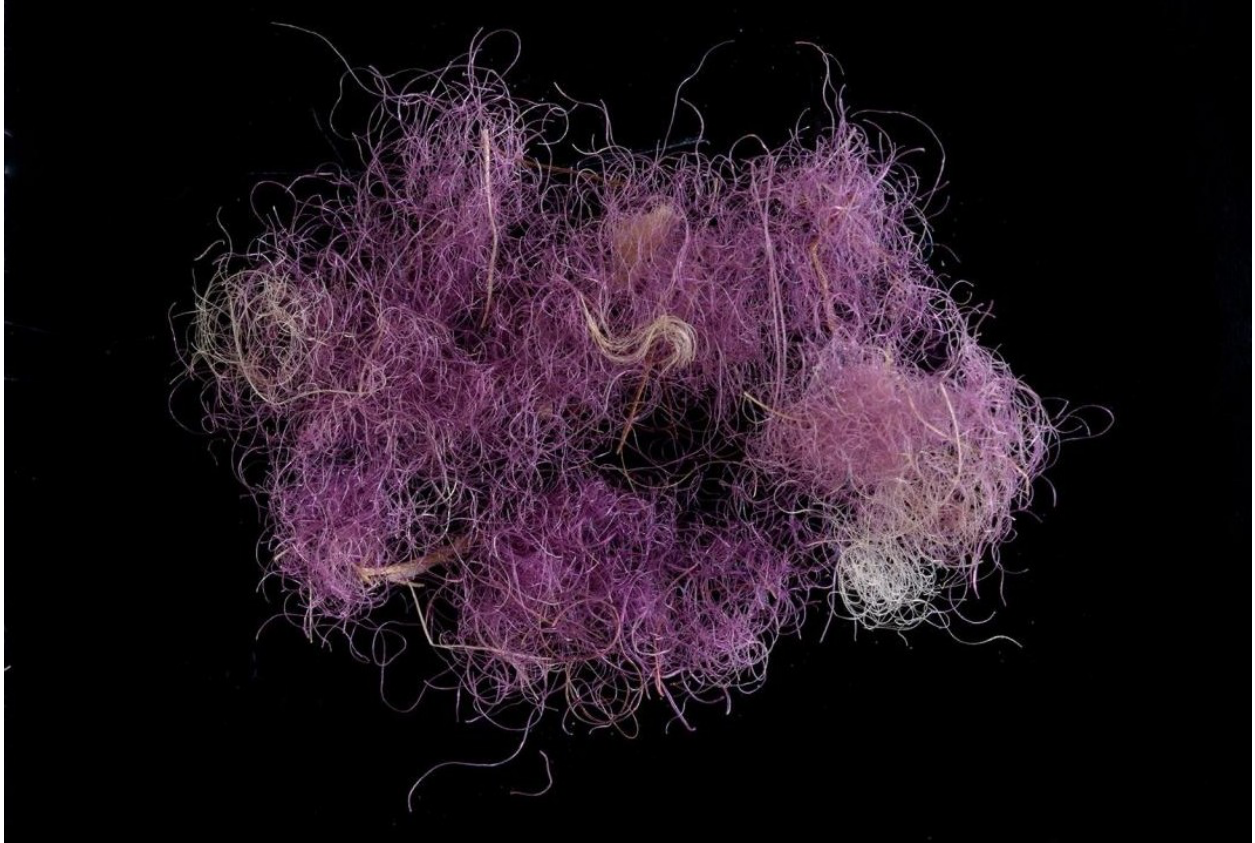
The color purple has been associated with royalty, power and wealth for centuries. In fact, Queen Elizabeth I forbade anyone except close members of the royal family to wear it. Purple's elite status stems from the rarity and cost of the dye originally used to produce it.

Purple fabric used to be so outrageously expensive that only rulers could afford it. The dye initially used to make [purple](#) came from the Phoenician trading city of Tyre, which is now in modern-day Lebanon. Fabric traders obtained the dye from a small mollusk that was only found in the Tyre region of the Mediterranean Sea.

A lot of work went into producing the dye, as more than 9,000 mollusks were needed to create just one gram of Tyrian purple. Since only wealthy rulers could afford to buy and wear [the color](#), it became associated with the imperial classes of Rome, Egypt, and Persia. Purple also came to represent spirituality and holiness because the ancient emperors, kings and queens that wore the color were often thought of as gods or descendents of the gods.

<https://www.livescience.com/33324-purple-royal-color.html>

Under Queen Elizabeth's reign (1558 to 1603) Sumptuary Laws which regulated colors, fabrics, and clothes which people in England could wear, and naturally Purple was forbidden to be worn by anyone except by the royal family and their relatives.

In the ancient Middle East, purple was a symbol of prestige: To produce dye of this "royal" color, people had to collect and smash sea snails for their juices. Priests and royalty, including Kings David and Solomon, are often described in the Bible wearing clothing dyed with these extracts. Now, archeologists have excavated the [oldest example of this purple dye ever found](#) throughout the southern Levant, dated from 1000 B.C.E., *The Times of Israel* reports. The dyed wool fragments were found in an ancient copper mine at the Timna Valley in southern Israel, and [go back to King David's era](#), researchers report this week in *PLOS ONE*. Chemical analyses revealed the dye came from sea snails in the Mediterranean, more than 300 kilometers away from the site. The discovery opens a new window into the fashion trends and trade connections of the elite in the region during the early Iron Age.

<https://www.science.org/content/article/biblical-times-purple-was-new-black>